

SIKAJOKI

Kivimaankangas 1 ja Turusensaari

Kivikautisten asuinpaikkojen arkeologinen koekaikaus

29.-30.6.2016

PETRO PESONEN

Tiivistelmä

Siikajoen Kivimaankangas 1- ja Turusensaari-nimisillä kivi- ja kivikautisilla asuinpaikoilla tehtiin koekaivauksia kesäl-
lä 2016. Kohteet olivat löytyneet vinovalovarjostekartoista (LiDAR) havaittujen painanneanomalioiden tar-
kastuksen yhteydessä myöhäissyksyllä 2015. Poikkeuksellisen kohteista tekee niiden kehämäisyys: ts. asu-
muspainanteet on sijoitettu kehämäisesti soikion tai loivan suorakaiteen muotoon, ikään kuin ”vankkurike-
häksi”. Asuinpaikat sijaitsevat Siikajoen Luohuan Ylipäällä. Kivimaankankaalla on noin 45 x 45 metrin laajui-
nen painanteiden muodostama neliön muotoinen kehä. Osa painanteista on luokiteltavissa rivi- ja osa pari-
taloiksi. Keskellä aluetta on mahdollisesti kivistä vapaaksi raivattu pieni tasanne, halkaisijaltaan noin kuusi
metriä. Turusensaaren painanteet muodostavat noin 45 x 35 metrin kokoisen painannekehän.

Tutkimus toteutettiin kaivamalla painanteisiin ja niiden vierelle lapionpistomaisia koekuoppia. Keskimäärin
koekuopat olivat noin 40 x 40 cm kokoisia. Kaikkiaan koekuoppia kaivettiin Kivimaankangas 1:n asuinpaikal-
le 22 kpl ja Turusensaarelle 6 kpl. Kaivettu neliömäärä oli noin 7 m². Kivimaankankaalla huuhtoutumisker-
roksen alla oli usein havaittavissa punertava kulttuurikerros, jossa löydöt pääasiassa olivat. Turusensaarella
selvää kulttuurikerrosta ei yleensä ollut havaittavissa. Kivimaankankaalla löytöjä tuli 14 kuopasta 22:sta.
Vain kolmesta koekuopasta saatiin palanutta luuta, jota pyrittiin keräämään erityisesti radiohiiliajoitusten
saamiseksi. Löytöinä on hiotun kivesineen katkelma, kvartsi-iskoksia ja palanutta luuta. Turusensaarella
löytöjä saatiin kaikista kaivetusta kuudesta koekuopasta, mutta palanutta luuta vain yhdestä koekuopasta.
Turusensaaren löydöt ovat kvartsi-iskoksia ja palanutta luuta. Kivimaankankaan luissa on hylkeen ja majaan
luuta, Turusensaaren aineistossa on hyljettä ja peuraa.

Sisällysluettelo

Arkisto- ja rekisteritiedot.....	2
Kohteiden sijaintikartta	3
1. Johdanto	4
2. Tutkimusalue ja luonnonympäristö.....	5
2.1 Tutkimushistoria ja topografia	5
2.2 Vesistöhistoria	11
3. Kaivausmenetelmät.....	12
4. Kaivaushavainnot.....	13
5. Yhteenveto	19

Arkisto- ja rekisteritiedot

Kivikautisten asuinpaikkojen arkeologinen koekaivaus

Tutkimuslaitos: yksityinen tutkimushanke
Kaivauksenjohtaja: FL Petro Pesonen
Tutkimusluvan dnro: MV/28/05.04.01.02/2016

Kunta: Siikajoki
Alue: Luohuan Ylipää
Tila: 748-415-3-51 RANTALA, om. Röppönen, Mirja (Ylipääntie 422, 92450 LUOHUA)
748-415-3-39 RANTA-PIETARILA, om. Pirinen, Arja ja Reijo (Ylipääntie 418, 92450 LUOHUA)

Muinaisjäänköhteet: Siikajoki Kivimaankangas 1 (1000027396)
Siikajoki Turusensaari (1000027397)

Koordinaatit Kivimaankangas 1, P: 7155441, I: 414369, Z: 69-71
Turusensaari, P: 7155490, I: 414482, Z: 65-68

Kenttätöaika: 29.-30.6.2016
Muut tutkijat: FT Miikka Tallavaara, FT Petri Halinen

Tutkimusten rahoittaja: oma rahoitus
Alkuperäinen raportti: Museoviraston arkisto, Helsinki
Kopio: Pohjois-Pohjanmaan museo

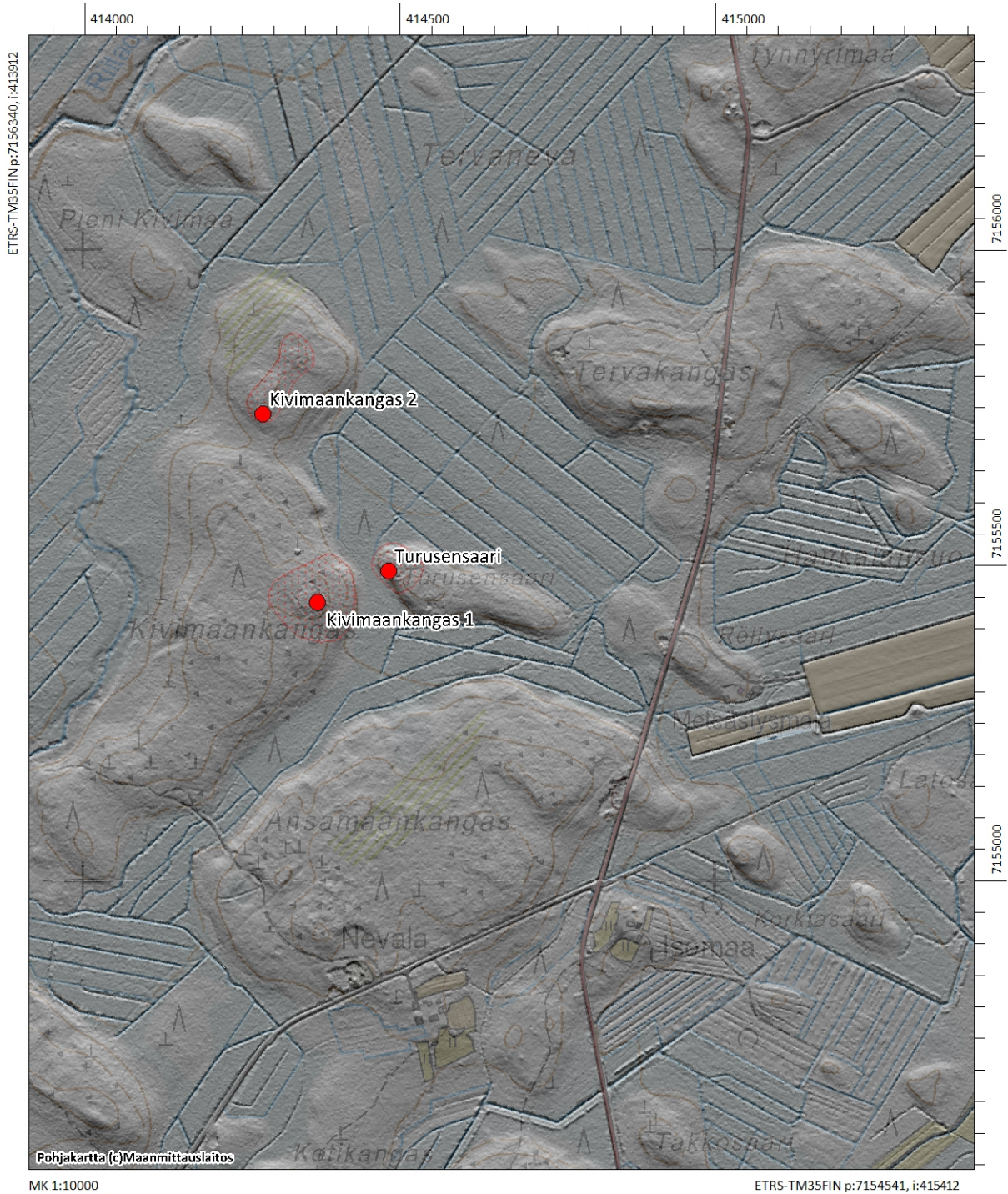
Kaivauspinta-ala: n. 7 m²
Löydöt: KM 40963:1-18 (Kivimaankangas 1), KM 40964:1-7 Turusensaari
Digitaalikuivat: P. Pesosen hallussa

Aikaisemmat tutkimukset: Petro Pesonen, tarkastus 2015 (ei raporttia, ks. muinaisjäänkösteri)

Aikaisemmat löydöt: -

Analyysit: Luuanalyysi (Kristiina Mannermaa)

Kohteiden sijaintikartta

Peruskarttaote 1:10000. Tutkitut kohteet sijaitsevat Kivimaankankaan itäreunalla ja Turusensaaren länsikärjessä. Kivimaankankaan pohjoisharjanteella on vielä kolmas asuinpaikka, Kivimaankangas 2. Pohjakarttana peruskarttarasteri ja vinovalovarjoste (maanmittauslaitos).

1. Johdanto

Siikajoen Kivimaankangas 1- ja Turusensaari-nimisillä kivi­kautisilla asuinpaikoilla tehtiin koekaivauksia kesäl­lä 2016. Kohteet olivat löytyneet vinovalovarjostekartoista (LiDAR) havaittujen painanneanomalioiden tarkastuksen yhteydessä myöhäissyksyllä 2015 ja kohteiden poikkeuksellisuus herätti mielenkiinnon tutkia niitä tarkemmin erityisesti kronologian ja rakenteen kannalta. Poikkeuksellisen kohteista tekee niiden kehämäisyys: ts. asumuspainanteet on sijoitettu kehämäisesti soikion tai loivan suorakaiteen muotoon, ikään kuin ”vankkurikehäksi”. Vastaavaa tapaa tunnetaan toistaiseksi Siikajoen kohteiden lisäksi vain yhdellä Siikalatvan asuinpaikalla (Kurkiniemensaari), joka löytyi kesällä 2016. Koska syksyllä 2015 Kivimaankankaalta ja Turusensaaresta ei tullut lainkaan löytöjä, haluttiin myös varmistua siitä, että kyse todella on kivi­kautisista muinaisjäännöksistä eikä jostakin myöhempien aikojen toiminnasta ja maankaivusta.

Tutkimus toteutettiin kaivamalla painanteisiin ja niiden vierelle lapionpistomaisia koekuoppia, joita muutamassa tapauksessa laajennettiin lisälöytöjen toivossa. Keskimäärin koekuopat olivat noin 40 x 40 cm kokoisia. Koekuopat kaivettiin lapiolla ja niiden maa-aines seulottiin. Koekuopat kaivettiin 30-50 cm syvyyteen eli puhtaaseen pohjamaahan asti. Koekuopista dokumentoitiin kaivussyvyys, huuhtoutumiskerroksen paksuus ja muut mahdolliset ilmiöt. Kaikkiaan koekuoppia kaivettiin Kivimaankangas 1:n asuinpaikalle 22 kpl ja Turusensaarelle 6 kpl. Kaivettu neliömäärä oli noin 7 m².

Kaivaukset tehtiin hyvissä sääolosuhteissa, vaikkakin lämmin ja kostea ilma houkutteli ilmaan runsaasti hyttysiä, joista oli jonkin verran vaivaa. Allekirjoittanut oli vastuussa kaivauksen suunnittelusta, mukana työssä olivat FT Petri Halinen Museovirastosta ja FT Miikka Tallavaara Helsingin yliopistosta. Koekaivaus liittyi allekirjoittaneen, Halisen ja Tallavaaran kivi­kautisia asumuspainanteita ja sosiaalista organisoitumista koskeviin tutkimuksiin.

Kaivauksella talletetut löydöt on luetteloitu Kansallismuseon kokoelmiin numerolle KM 40963-40964. Kaivaukselta otetut digitaaliset valokuvat ovat P. Pesosen hallussa ja omaisuutta.

Helsingissä 6.3.2017

Petro Pesonen, FL

2. Tutkimusalue ja luonnonympäristö

2.1 Tutkimushistoria ja topografia

Kivimaankangas 1 ja Turusensaari löytyivät myöhäissyksyllä 2015 LiDAR-aineistoa läpikäyneen harrastaja-arkeologi Ossi Kupilan kiinnitettyä huomiota Pohjanmaan Siikalatvan-Siikajoen alueen runsaisiin painanteilta näyttäviin anomalioihin kartoilla. Allekirjoittanut sai Museoviraston Kulttuuriympäristön suojelu – osastolta tehtäväkseen tarkastaa ja raportoida kohteet. Lopulta tarkastettavia kohteita oli mainittujen kuntien ja Raahan alueella useita kymmeniä ja asumuspainanteita useampia satoja. Tarkastettujen kohteiden joukossa Kivimaankangas 1 ja Turusensaari muodostivat kuitenkin selkeän poikkeuksen, sillä molemmissa lähekkäisissä kohteissa asumuspainanteet olivat sijoittuneet kehän muotoon, kuten lännenelokuvista tutuissa vankkurikehissä. Kohteilta ei tarkastuksen yhteydessä löytynyt lainkaan esinelöytöjä.

Asuinpaikat sijaitsevat Siikajoen Luohuan Ylipäällä, Isomaantien länsipuolella olevan Kivimaankankaan itäreunalla (Kivimaankangas 1) ja sitä vastapäätä olevan Turusensaaren länsikärjessä. Kivimaankankaan asuinpaikka on pienellä mäennyppylällä ehjällä ja kivikkoisella mäntykankaalla. Paikalla on noin 45 x 45 metrin laajuinen painanteiden muodostama neliön muotoinen kehä. Osa painanteista on luokiteltavissa rivi- ja osa paritaloiksi. Keskellä aluetta on mahdollisesti kivistä vapaaksi raivattu pieni tasanne, halkaisijaltaan noin kuusi metriä. Turusensaaren painanteet muodostavat noin 45 x 35 metrin kokoisen painannekehän.

Vuoden 2015 tarkastuksen yhteydessä Kivimaankankaalla todettiin 11 erillistä asumuspainannetta, kaksi paritaloksi luettavaa rakennelmaa ja yksi kolmihuoneinen rivitalopainanne sekä pienempi kuoppa, eli yhteensä 19 painannetta. Turusensaarella puolestaan mitattiin tuolloin vain viisi erillistä asumuspainannetta ja yksi kolmihuoneinen rivitalopainanne, mutta kohde ehdittiin tarkastaa vain kursorisesti. Vuonna 2016 koekaivauksen yhteydessä tehdyssä luonnosmaisessa kartoituksessa Kivimaankankaan painanteista kaikkia on arveltu asumuspainanteiksi, mutta niissä on todettu kahden paritalon sijaan vain yksi paritalomainen painanne. Kolmihuoneinen rivitalo ja paritalo ovat painannekehän luoteisreunalla. Turusensaarella puolestaan kartoitettiin 16 rakennetta, joista yksi on kaksois-/paritalopainanne. Yhteensä painanteita on siten Turusensaarella 17 kpl. Turusensaaren luoteis- ja pohjoissivujen painanteet on mahdollisesti tehty tasanteelle joka on muodostettu ”louhimalla” mäensyrjää ja levittämällä maata tasanteeksi. Asia olisi mielenkiintoista varmistaa kaivaustutkimuksella joskus tulevaisuudessa.

Asuinpaikkojen ympäristö on kivikkoisten mäenkumpareiden ja kankaiden alapuolella tasaista, mäntyä kasvavaa, ojitettua nevaa. Turusensaaren ja Kivimaankankaan välissä suo on varsin vetinen. Kivimaankankaan länsipuolella virtaa pohjoiseen pieni Riitaoja, joka laskee vetensä Luohuanjokeen Luohuan Ylipään kylän kaakkoispuolella. Luohuanjoki laskee Siikajokeen Paavolan kirkonkylän koillispuolella. Lähimmät kivikautiset asuinpaikat ovat Kivimaankangas 1 saman kankaan pohjoisella kumpareella, Näätämaan asuinpaikka 1,25 km Kivimaankangas 1:stä luoteeseen ja Riitasuon asuinpaikka 1,3 km koilliseen. Kaikilla näillä asuinpaikoilla on useita asumuspainanteita.

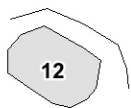
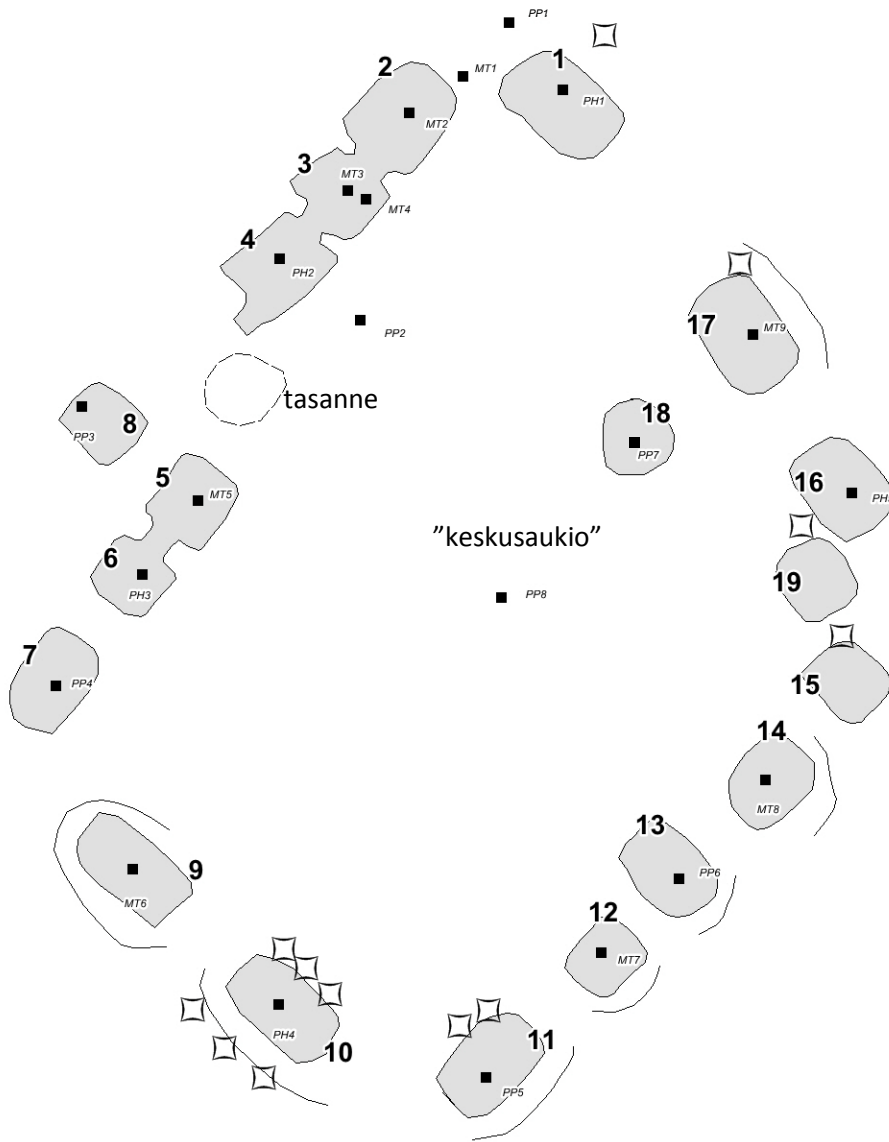
Alueen vanhin kartta on vuoden 1953 peruskartta, jossa näkyy nykyäänkin olemassa oleva Nevalan tila Isonmaankankaan (nyk. Ansamaankangas) etelälaidalla ja Nevalasta Kivimaankankaan eteläosiin ja sieltä edelleen Haapaselkään johtava polku. Kivimaankangas ja tuolloin vielä kartalla nimetön Turusensaari ovat metsämaata.

Kivimaankangas 1:n asumuspainanteet (numerointi viittaa yleiskarttaluonnokseen):

Nro	Koko	Muuta	Koekuopat
1	8x5,5 m		PH1 sisälle, PP1 rannan puolelle, MT1 painanteiden 1 ja 2 väliin
2	4x7 m	rivitalon itäisin huone	MT2 sisälle
3	4x5 m	rivitalon keskihuone	MT3-4 sisälle
4	4x7,5 m	rivitalon läntisin huone	PH2 sisälle, PP2 sisämaan puolelle
5	5x4 m	paritalon itäinen huone	MT5 sisälle
6	4x4 m	paritalon läntinen huone	PH3 sisälle
7	5x7,5 m		PP4 sisälle
8	5x4 m		PP3 sisälle
9	9x5 m		MT6 sisälle
10	8x5 m		PH4 sisälle
11	8x5 m	painanteessa hyvin kivinen lattia	PP5 sisälle
12	5x5 m		MT7 sisälle
13	7x5 m		PP6 sisälle
14	6x5 m		MT8 sisälle
15	5x5 m		
16	6x5 m	ehkä yhteydessä painanteeseen 19	PH5 sisälle
17	9x5 m		MT9 sisälle
18	3x3 m		PP7 sisälle
19	4x4 m	ehkä yhteydessä painanteeseen 16	

Turusensaaren asumuspainanteet (numerointi viittaa yleiskarttaluonnokseen):

Nro	Koko	Muuta	Koekuopat
1	12x4,5 m		PH 10 sisälle
2	5x4,5 m		PP 10 sisälle
3	6x4,5 m	koostuu mahdollisesti kahdesta painanteesta	
4	8x5 m		MT 10 sisälle
5	6x5 m		MT 11 sisälle
6	7x5 m		
7	6x6 m		
8	7x5 m		
9	8x6 m		
10	7x6 m		
11	8x6 m		
12	8x6 m		
13	6x6 m		
14	halk. 3,5 m		PH 11 sisälle
15	halk. 3 m		PP 11 sisälle
16	halk. 4 m		

asumuspainanne,
painanteen numero,
valli

■ MT8

koekuoppa ja sen
numero

maakivi

tasanne

SIIKAJOKI
Kivimaankangas 1
1000027396

Petro Pesonen 2016

piirt. ja digit. Petro Pesonen

Yleiskarttaluonnos
Noin 1:1250

 12,50 m

Kivimaankangas 1. Petri Halinen tutkii koekuoppaa PH2 rivitalon läntisimmässä huoneessa (painanne 4), kaakosta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

Kivimaankangas 1. Koekuoppaa PH4 kaivetaan painanteeseen 10, pohjoisesta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

Kivimaankangas 1. Asumuspainanne 11, lännestä. Kuvaaja: Petro Pesonen.

Kivimaankangas 1. Asumuspainanteet 17 ja 16, koillisesta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

Turusensaari. Yleiskuva, painanne MT10 ja asumuspainanne 4, lounaasta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

Turusensaari. Koekuoppaa MT11 kaivetaan painanteeseen 5, koillisesta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

2.2 Vesistöhistoria

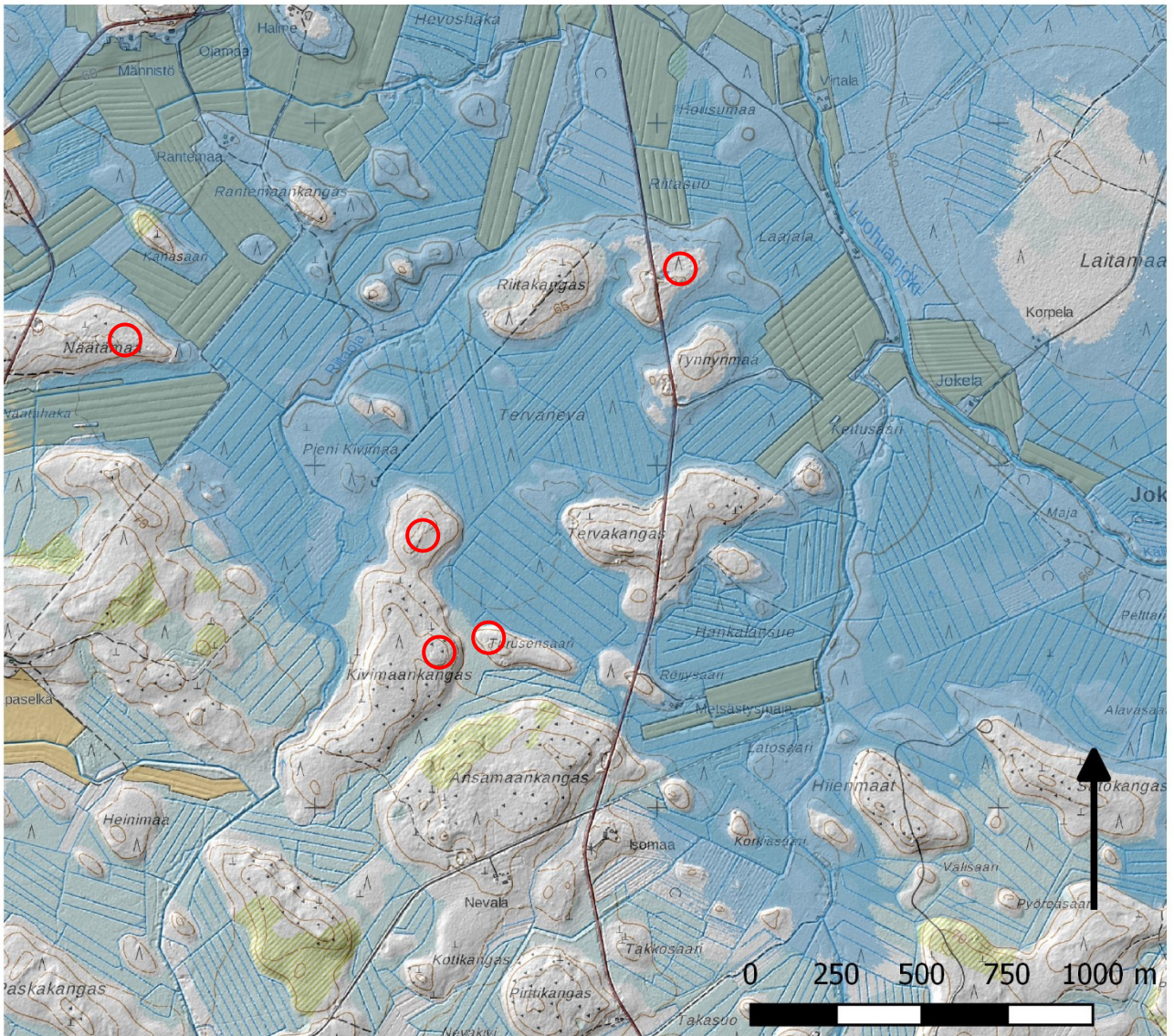
Kivikautiselle metsästyksen ja keräilyn varassa eläneelle väestölle veden läheisyys oli keskeistä ja siksi asuinpaikat lähes aina sijaitsivat veden äärellä. Yleensä asuinpaikat olivat jokien suistoalueilla tai järvien rannoilla, mutta monet kohteet sijaitsivat merenkin rannalla. Vaikuttaa siltä, että tällaisista merenrantakohteista suuri osa on luuaineiston perusteella ollut hylkeenpyyntiin keskittyneiden ryhmien käytössä. Kivimaankankaan asuinpaikalta vuoden 2016 kaivausten yhteydessä talletetuissa luissa on yksi hylkeen luu, kaksi majavan luuta ja joukko tunnistamattomia nisäkkään luita. Turusensaarelta on kaksi hylkeen luuta, yksi peuran luu ja joukko nisäkkään luita. Asuinpaikkojen merellisyys ei luuaineiston perusteella ole siten aivan yksioikoista.

Vaikka luuaineisto ei olekaan puhtaasti merellistä, on todennäköistä, että asuinpaikat ovat sijainneet aivan meren rannan tuntumassa. Kivimaankangas 1 sijaitsee hieman korkeammalla kuin Turusensaari, jonka painanteista osa on 65 m mpy käyrän tuntumassa pari metriä korkean törmän päällä. Kivimaankankaan painanneryhmä sen sijaan on pääasiassa 70 m mpy korkeuskäyrän päällä. Raporttia kirjoitettaessa ei valitettavasti ole vielä ollut tilaisuutta radiohiiliajoitusten tekoon ja sen tutkimiseen ovatko kohteet kenties erikäisiä vai samanikäisiä. Samanaikaisuuteen viittaa niiden lähekkäisyys ja samanlainen rakennustapa. Todennäköisimmältä vaikuttaa, että kohteet ovat olleet asuttuna silloin kun meren ranta on ollut noin 63-64 m mpy korkeudella. Tällöin Riitaojan suu on ollut Kivimaankankaan länsipuolella ja makeaa vettä siten helposti saatavilla. Rantakorkeus vastaa aikatasoa noin 3600-3500 eKr, kohteiden ollessa siten tyypillisen kampakeramiikan tai myöhäiskampakeramiikan aikaisia.¹ Löytöaineistossa ei ole mitään ajoitusta tukevaa aineistoa eikä radiohiiliajoituksia ole toistaiseksi tehty.

Kivimaankangas 1. Asumuspainanne 8, lounaasta. Kuvaaja: Petro Pesonen.

¹ Pesonen, Petro 2016: Ja merestä nousee maa. Pohjois-Pohjanmaan rannansiirtyminen ja arkeologiset radiohiiliajoitukset. Monttu auki. Arkeologisia tutkimuksia. Museovirasto.

Maastomalli kohteiden ympäristöstä 64 mmpy korkeustasossa (sininen alue). Kivikautiset asuinpaikat merkitty punaisella ympyrällä. Matala suoalue Kivimaankankaan ja Turusensaaren välillä on voinut olla myös veden vallassa, sillä suokerros on todennäköisesti kasvanut paksuutta myöhemmin. Karttapohjana Maanmittauslaitoksen peruskarttarasteri ja 2 metrin korkeusmalli.

3. Kaivausmenetelmät

Koska tutkimuksiin oli vain niukasti aikaa, tehtiin kartoitukset käsivaraisesti rullamitan avulla. Siksi yleiskartat ovat enemmän luonnosmaisia kuin varsinaisia mittauksia. Kentällä painanteiden sijainti suhteessa toisiinsa mitattiin rullamitalla ja yleiskartta luonnosteltiin ruutupaperille, johon merkittiin kaivetut koekuopat ja muut maastossa mahdollisesti havaitut ilmiöt. Yleiskartat eivät ole koordinaatistossa eivätkä mittatarkkoja.

Koekuopat kaivettiin lapiolla ja tarvittaessa tarkemmin kaivauslastalla. Kaikki kaivettu maa seulottiin IKEA:n Algot-hyllykorilla, jossa on 3-4 mm:n vinoneliön muotoiset silmät. Maa seulottiin pressun palan päälle ja löydöt otettiin talteen koekuoppittain. Kun kuopat oli kaivettu pohjaan, ne dokumentoitiin sanallisesti ja useimmissa tapauksissa myös valokuvattiin, jonka jälkeen ne täytettiin kaivetulla maalla. Koekuoppien koko

oli noin 30-40 x 30-40 cm. Kivimaankankaalle koekuoppia kaivettiin 22 kpl, joista muutamaa laajennettiin hieman lisälöytöjen saamiseksi. Turusensaarelle koekuoppia kaivettiin kuusi ja niistä yhtä laajennettiin. Yhteensä kaivettiin noin 7 m². Koekuopista tehdyt havainnot koordinaatti- ja löytötietoineen on koottu oheiseen taulukkoon (luku 4).

Kivimaankangas 1. Koekuopan MT8 laajennusta painanteeseen 14 tutkitaan. Kuvaaja: Petro Pesonen.

4. Kaivaushavainnot

Koekuopat kaivettiin 28-45 cm syvyyteen. Jokaisessa koekuopassa havaittiin normaali mäntymetsän podsolimaannos, jossa huuhtoutumiskerroksen paksuus vaihteli lähinnä maan kosteuden mukaan. Turusensaarella huuhtoutumiskerroksella oli selvästi paksumpi kuin Kivimaankankaalla. Jälkimmäisessä kohteessa huuhtoutumiskerroksen alla oli usein havaittavissa punertava kulttuurikerros, jossa löydöt pääasiassa olivat. Turusensaarella selvää kulttuurikerrosta ei ollut havaittavissa. Koekuopassa MT11 oli rikastumiskerroksessa kuitenkin punertavaa väriä ja siinä oli runsaasti löytöjä.

Kivimaankankaalla löytöjä tuli 14 kuopasta 22:sta. Vain kolmesta koekuopasta saatiin palanutta luuta, jota pyrittiin keräämään erityisesti radiohiiliajoitusten saamiseksi. Ajoitukseen riittävä määrä saatiin koekuopasta PP4, joka tehtiin painanteeseen 7. Luuta on yli 2 grammaa, mutta joukossa ei ole yksittäisiä isoja luuta. Koekuopasta MT8 löydettiin lisäksi pieni taltan tms. kantakatelma (KM 40963:4). Turusensaarella löytöjä saatiin kaikista kaivetusta kuudesta koekuopasta, mutta palanutta luuta vain koekuopasta MT11. Tässä materiaalissa molemmat hylkeen luut riittävät yksinään radiohiiliajoitukseen.

Koekaivauksissa ei selvitetty asuinpaikan laajuutta painanteita tarkemmin, eikä tämän tutkimuksen perusteella ole tarvetta muuttaa aiempia aluerajauksia.

Löydöt Kivimaankankaalta ja Turusensaaresta.

	Kivimaankangas 1		Turusensaari	
	kpl	g	kpl	g
Hiotun kiviesineen katkelma	1	3,05		
Kvartsi-iskoksia	176	86,92	57	104,09
Palanutta luuta	50	3,65	48	10,36
Yhteensä	227	93,62	105	114,45

Taulukko koekuopista (kuvat Petro Pesonen).

Nro	Painanne	Havainnot	Löydöt	Kaivussyvyys (cm)	Kuva
Kivimaankangas 1					
PH1	1	podkoli, punertavan ruskea hiekka, vähän kiviä	kvartsi-iskoksia 6 kpl	35 cm	 Koekuoppa PH1, luoteesta.
PH2	4	tuulenskaadon pohjaan tehty, kivistä hiekkaa, podkoli, punertava kulttuurikerros 20 cm syvyydessä	kvartsi-iskoksia 6 kpl, palanutta luuta 1 kpl		 Koekuoppa PH2, lännestä.
PH3	6	painanteen keskelle, paksu huuhtoutumiskerros, punertavanruskea hiekka, löydöt pinnassa	kvartsi-iskos	45 cm	 Koekuoppa PH3, luoteesta.
PH4	10	normaali podkoli, mutta pinnalta lähtien punertavanruskea kulttuurikerros heti huuhtoutumiskerroksen alla noin 10 cm paksultti, kallio 28 cm syvyydellä, löydöt pinnassa	kvartsi-iskoksia 11 kpl		 Koekuoppa PH4, pohjoisesta.

PH5	16	noin 20 cm syvyydellä palanutta maata, hiiliä ja rapautunutta kiveä, sitten ruskeaa ja maata ja noin 35 cm syvyydellä pikkukiveystä, löydöt pinnalla	kvartsi-iskoksia 13 kpl	40 cm	 <i>Koekuoppa PH5, etelästä.</i>
PP1	1	painanteen 1 rannan puolella, kiviä n. 5-10 cm, ruskea hiekka n. 30 cm syvyydellä		37 cm	 <i>Koekuoppa painanteen 1 rannan puolella, idästä.</i>
PP2	4	painanteen 4 "takapuolelle", paksu huuhtoutumiskerros, isoja kiviä		42 cm	 <i>Koekuoppa PP2, luoteesta.</i>
PP3	8	painanteen valliin, iso kivi			 <i>Koekuoppa PP3, etelästä.</i>
PP4	7	painanteen keskelle, podsoli, punertava kulttuurikerros 5-10 cm paksu, löydöt siinä, kuoppaa laajennettiin 60 x 60 cm kokoiseksi	kvartsi-iskoksia 70 kpl, palanutta luuta 37 kpl	37 cm	 <i>Koekuoppa PP4, pohjoisesta.</i>
PP5	11	iso kivi, jonka vuoksi kuopasta pystyi kaivamaan vain osan, mutta kulmassa punaruskea kulttuurikerros, pinnassa löydöt	kvartsi-iskos		 <i>Koekuoppa PP5, lännestä.</i>
PP6	13	kumparekohta, pehmeää hiekkaa, jossa paljon kiviä, pinnalla hiekkaa, sitten podsoli, löydöt päällimmäisestä hiekkakerroksesta (tuulenskaato?)	kvartsi-iskoksia 4 kpl	40 cm	 <i>Koekuoppa PP6, kaakosta.</i>

PP7	18	kivinen pohja, podsoli ja tummanruskea hiekka, jonka seassa löydöt, etenkin pinnassa	kvartsi-iskoksia 4 kpl	33 cm	 <i>Koekuoppa PP7, lounaasta.</i>
PP8		"keskuskenttä", hyvin kivinen/sorainen maa, podsoli		20 cm	 <i>Koekuoppa PP8, kaakosta.</i>
MT1	1	painanteen 1 ja 2 välille, heti turpeen alla iso kivi			
MT2	2	podsoli, niukasti kiviä, punertava hiekka		32 cm	 <i>Koekuoppa MT2.</i>
MT3	3	podsoli, punertava hiekka		33 cm	 <i>Koekuoppa MT3, etelästä.</i>
MT4	3	paksu huuhtoutumiskerros, punertava hiekka, löydöt pinnasta	kvartsi-iskoksia 2 kpl	35 cm	 <i>Koekuoppa MT4, koillisesta.</i>
MT5	5	podsoli, punaruskea hiekka, iso kivi, löydöt pinnassa, hieman tummempaa maata n. 20 cm syvyydellä	kvartsi-iskoksia 5 kpl	35 cm	 <i>Koekuoppa MT5, pohjoisesta.</i>
MT6	9	podsoli, suhteellisen kivinen, yksi kvartsi pinnassa, muut ruskeassa hiekassa	kvartsi-iskoksia 3 kpl	38 cm	

					<i>Koekuoppa MT6, idästä.</i>
MT7	12	normaali podsoli, karkea hiekka ja kiviä		28 cm	 <i>Koekuoppa MT7, kaakosta.</i>
MT8	14	hyvin kivinen maa, mutta värjäytynyttä punertavaa maata, jossa löydöt, kuoppaa laajennettu 80 x 80 cm kokoiseksi, jotta saataisiin riittävästi luuta ajoitukseen	hiotun kiviesi- neen katkelma, kvartsi- iskoksia 48 kpl, palanutta luuta 12 kpl	40 cm	 <i>Koekuoppa MT8, lännestä.</i>
MT9	17	paksu huuhtoutumiskerros, hienoa hiekkaa, podsoli	kvartsi- iskoksia 2 kpl	35 cm	 <i>Koekuoppa MT9, etelästä.</i>
Turusensaari					
PH10	1	paksu huuhtoutumiskerros (20 cm), löytö pinnalta	kvartsi- iskos	41 cm	 <i>Koekuoppa PH10, luoteesta.</i>
PH11	14	paksu huuhtoutumiskerros (20 cm), runsaasti löytöjä	kvartsi- iskoksia 7 kpl	45 cm	 <i>Koekuoppa PH11, lounaasta.</i>
PP10	2	normaali podsoli	kvartsi- iskos	30 cm	 <i>Koekuoppa PP10, luoteesta.</i>

PP11	15	paksu huuhtoutumiskerros	kvartsi-iskoksia 2 kpl	44 cm	
<i>Koekuoppa PP11, luoteesta.</i>					
MT10	4	paksu huuhtoutumiskerros	kvartsi-iskos	36 cm	
<i>Koekuoppa MT10, lounaasta.</i>					
MT11	5	huuhtoutumiskerros 10 cm, rikastumiskerrossä punertavaa väriä (kulttuurikerros?), kuoppaa laajennettu 60 x 60 cm kokoiseksi	kvartsi-iskoksia 45 kpl, palanutta luuta 48 kpl	45 cm	
<i>Koekuoppa MT11, lounaasta.</i>					

5. Yhteenveto

Siikajoen Kivimaankangas 1- ja Turusensaari-nimisillä kivi-kaulisilla asuinpaikoilla tehtiin koekaivauksia kesäl- lä 2016. Kohteet olivat löytyneet vinovalovarjostekartoista (LiDAR) havaittujen painanneanomalioiden tar- kastuksen yhteydessä myöhäissyksyllä 2015 ja kohteiden poikkeuksellisuus herätti mielenkiinnon tutkia niitä tarkemmin erityisesti kronologian ja struktuurin kannalta. Poikkeuksellisen kohteista tekee niiden ke- hämäisyys: ts. asumuspainanteet on sijoitettu kehämäisesti soikion tai loivan suorakaiteen muotoon, ikään kuin ”vankkurikehäksi”. Koska syksyllä 2015 Kivimaankankaalta ja Turusensaaresta ei tullut lainkaan löytöjä, haluttiin myös varmistua siitä, että kyse todella on kivi-kaulisista muinaisjäännöksistä eikä jostakin myö- hempien aikojen toiminnasta ja maankaivusta.

Asuinpaikat sijaitsevat Siikajoen Luohuan Ylipäällä, Isomaantien länsipuolella olevan Kivimaankankaan itä- reunalla (Kivimaankangas 1) ja sitä vastapäätä olevan Turusensaaren länsikärjessä. Kivimaankankaan asuin- paikka on pienellä mäennyppylällä ehjällä ja kivikkoisella mäntykankaalla. Paikalla on noin 45 x 45 metrin laajuinen painanteiden muodostama neliön muotoinen kehä. Osa painanteista on luokiteltavissa rivi- ja osa paritaloiksi. Keskellä aluetta on mahdollisesti kivistä vapaaksi raivattu pieni tasanne, halkaisijaltaan noin kuusi metriä. Turusensaaren painanteet muodostavat noin 45 x 35 metrin kokoisen painannekehän.

Tutkimus toteutettiin kaivamalla painanteisiin ja niiden vierelle lapionpistomaisia koekuoppia, joita muu- tamassa tapauksessa laajennettiin lisälöytöjen toivossa. Keskimäärin koekuopat olivat noin 40 x 40 cm ko- koisia. Koekuopat kaivettiin lapiolla ja niiden maa-aines seulottiin. Kaikkiaan koekuoppia kaivettiin Kivi- maankangas 1:n asuinpaikalle 22 kpl ja Turusensaarelle 6 kpl. Kaivettu neliömäärä oli noin 7 m². Jokaisessa koekuopassa havaittiin normaali mäntymetsän podsolimaannos. Kivimaankankaalla huuhtoutumiskerrok- sen alla oli usein havaittavissa punertava kulttuurikerros, jossa löydöt pääasiassa olivat. Turusensaarella selvää kulttuurikerrosta ei yleensä ollut havaittavissa.

Kivimaankankaalla löytöjä tuli 14 kuopasta 22:sta. Vain kolmesta koekuopasta saatiin palanutta luuta, jota pyrittiin keräämään erityisesti radiohiiliajoitusten saamiseksi. Löytöinä on hiotun kiviesineen katkelma, kvartsi-iskoksia ja palanutta luuta. Turusensaaresta löytöjä saatiin kaikista kaivetusta kuudesta koekuopas- ta, mutta palanutta luuta vain yhdestä koekuopasta. Turusensaaren löydöt ovat kvartsi-iskoksia ja palanutta luuta. Kivimaankankaan luissa on hylkeen ja majavan luita, Turusensaaren aineistossa on hyljettä ja peuraa.

Arkeologisen luuaineiston analyysi/Siikajoki 2016

Kristiina Mannermaa

Tutkittavana on radiohiiliajoitukseen lähetettäviä palaneita luita Petro Pesosen kesällä 2016 suorittamassa arkeologisessa inventoinnissa.

Siikajoki Kivimaankangas 1

PH2

1 phalanx diaph. fr., Phocidae 0,74 g

PP4

28 Indeterminata, Indeterminata 7,58 g

MT 8

2 Costa fr, cf *Castor fiber* 0,31 g

9 Indeterminata, Mammalia 0,56 g

Turusensaari

MT 11

1 Vertebra, corpus epiphys fr., Mesomammalia 0,3 g

1 Phalanx 3 proximal fr, Phocidae 0,97 g

1 Metatarsus proximal fr. excl. epiphys, Phocidae 1,05 g

1 Phalanx III-V/2 distal fr. cf. *Rangifer tarandus* 0,63 g

1 Phalanx distal fr. Mesomammalia 0,18 g

43 Indeterminata fr., Mammalia 7,23 g

Helsingissä 18.11. 2016

Kristiina Mannermaa